

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІО-, ЕТНО, ПСИХОЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

УДК 81'1'42:[801.82:821.161.2-3]

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОНАРАТОЛОГІЇ

Флорій Бацевич

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра загального мовознавства,
вул. Університетська, 1/343, Львів, Україна, 79001,
тел.: (0 322) 239 46 57
e-mail: zagalmov@ukr.net*

Ярослава Сазонова

*Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди,
кафедра англійської фонетики і граматики,
вул. Валентинівська, 2, Харків, Україна, 61168
тел.: (067) 934 00 08
e-mail: sazonova.yaroslava.hnpu@gmail.com*

Проаналізовано основні проблеми лінгвістичної наратології як нового напрямку філологічних досліджень. На матеріалі повісті М. Хвильового “Санаторійна зона” продемонстровано можливості лінгвонаратологічних студій в аспекті уточнення типології оповідних структур. Розглянуто низку проблем застосування досягнень так званої “неприродної” наратології у вивченні художніх оповідних структур.

Ключові слова: наратологія, лінгвонаратологія, “неприродна” наратологія, оповідна інстанція.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2020.72.10929>

Постановка проблеми. Наратологія як напрям гуманітарних досліджень має давні традиції, які дослідники виводяться з риторичних праць Аристотеля. Історики цього наукового напрямку відзначають, що низка засадничих ідей теорії оповіді на початку ХХ ст. була сформульована в працях російських формалістів: В. Шкловського, Б. Ейхенбаума, В. Проппа, Р. Якобсона, О. Реформатського, Ю. Тинянова. Серед цих ідей найважливішими вважаються поняття фабули і сюжету, фігури оповідача, структури оповіді та деякі ін. Було усвідомлене важливе положення: за наявності незчисленної кількості оповідей усі вони мають достатньо усталену структуру, яка може модифікуватись у певних аспектах, ідентифікуватись саме як оповідь, а не, приміром, опис, роздуми чи діалог.

Як сучасна галузь гуманітарних досліджень наратологія почала формуватись після Другої світової війни в працях філософів, семіологів, культурологів,

літературознавців і лінгвістів Ж.-П. Ліотара, Ф. Джеймсона, А. Данто, У. Геллі, М. Уайта, Т. М. Гуда, К. Брук-Роуз, К. Гамбургер, Р. Барта, У. Еко, Ю. Лотмана, М. Бахтіна, А. Пріето, К. Бремона, А.-Ж. Греймаса і Ж. Курте, Ц. Тодорова, Ю. Крістєвої, Б. Успенського, В. Виноградова, Е. Бенвеніста, В. Шміда та ін. Значний вплив на розвиток нарративних ідей мала аналітична філософія, перш за все теорія мовленнєвих дій Дж. Остіна та його послідовників, чії ідеї значною мірою прагматизували наратологічні дослідження.

У цей час все частіше говорять про “нарративний поворот”, навіть “нарративну парадигму” в гуманітаристиці, оскільки її ідеї, окрім філології та риторики, проникли у філософію, семіотику, комунікативістику, психологію, психіатрію, історію, політологію, культурологію, театрознавство, музикознавство та інші сфери досліджень, у яких помітним є інтерес до *homo loquens*, який по-різному з використанням різних засобів розповідає найрізноманітніші “історії”, живе в них.

Актуальність дослідження. Дослідники виділяють різні напрями сучасної наратології: філософську, семіотичну, політичну, літературознавчу, фольклористичну, когнітивну, історичну, психологічну, мистецтвознавчу та інші. З моменту усвідомлення нарративу як комунікативної взаємодії та збагачення ідеями аналітичної філософії, теорії мовленнєвих дій, прагматики тощо виникає лінгвістична наратологія (лінгвонаратологія) (див. детальніше: [10]). Разом із тим, чітко окресленого визначення сутності й мети лінгвонаративних досліджень до цього часу немає. Вважаємо, що сутність лінгвонаратології на цьому етапі розвитку філологічної науки можна визначити як міждисциплінарний напрям, предметом якого є експлікація комунікативно-мовних засобів породження оповідними інстанціями (авторами, нараторами) текстових структур, які обслуговують суспільство, дослідження функціонування цих структур у різностильових дискурсах, а також виявлення лінгвальних сигналів сприйняття і ментального опрацювання їх адресатами з метою виявлення і систематизації наявних у них комунікативних смислів у процесах текстово-дискурсивного спілкування.

Значну роль у зародженні й розвитку нового напрямку лінгвістичних досліджень відіграли праці А. Банфелда, Н. Фрідмена, К. Ерліха, М. Тулана, Т. ван Дейка та інших. На пострадянському просторі значну роль у формуванні лінгвонаратології зіграли дослідження О. Падучевої, перш за все праця “Семантика нарративу” [10], яка, фактично, дала поштовх для лінгвонаратологічних досліджень в Україні, Білорусії, Росії [див., наприклад: 1; 6; 8; 9; 11; 13; 14 та ін.]. Лінгвонаративні аспекти досліджень оповідних структур поділяє відомий німецький літературознавець В. Шмід [див., наприклад: 16]. У працях цих та інших авторів формулюється низка засадничих ідей та проблем сучасної наратології, зокрема: будь-яка оповідна структура (нарратив) – це (1) історія (в широкому сенсі слова), яку хтось комусь оповідає; (2) дискурс, у якому ця історія розгортається у вигляді текстових подій; (3) текст, у якому цей дискурс потрапляє до адресата. Інакше кажучи, нарратив – це дискурс історії, а відтак він повинен досліджуватися в комунікативно-прагматичному аспекті, тобто із виявленням, описом, типологією і т. ін. усіх можливих засобів експлікації людського чинника оповіді з усіма узуальними і неузуальними комунікативними смислами.

У межах згаданих уже достатньо традиційних наратологічних проблем, сформувався низка аспектів, серед яких варто особливо виділити: 1. Проблеми лінгвальної експлікації поліфонії голосів учасників нарративу; 2. Виявлення рівнів і

глибин фікціональності художніх наративів; 3. Аналіз часо-просторових аспектів організації різних оповідних структур; 4. Лінгвістичний аналіз таких категорій і прийомів художнього наративу, як подія, цитування, непряме мовлення, вільний непрямий дискурс, комунікативний статус вставних слів і конструкцій, у яких виявляється голос самого автора тексту; 5. Лінгвістичний аналіз граматичних категорій виду і часу, які маркують собою найрізноманітніші чинники художньої оповіді, перш за все плин текстових подій; 6. Виявлення і лінгвістичний аналіз егоцентричних і дійсних елементів художньої оповіді, оскільки саме вони одні із центральних мовних елементів її організації, функціонування і, відповідно, сприйняття й ідентифікації оповідних інстанцій, акторів, об'єктів оповіді. Однак чи не найважливішим аспектом сучасної лінгвонаратології (перш за все, художніх наративів) потрібно визнати особливу роль прагматичних і референційних чинників художньої оповіді, зокрема специфіки вживання різноманітних мовленнєвих актів, їхніх ілокутивних функцій; дослідження імпліцитних чинників художньої оповіді, зокрема таких, як пресупозиції, імплікації, імплікатури та ін.

Виклад основного матеріалу. З метою апробації застосування лінгвістичного підходу до проблем наратології розглянемо один достатньо традиційний для літературознавчої наратології приклад виявлення мовних сигналів ідентифікації наратора в художньому тексті на матеріалі повісті М. Хвильового “Санаторійна зона” [12: 379–487]. У координатах виявленості та надійності оповідача у цій повісті досить складною і суперечливою постає ідентифікація оповідних інстанцій. Про це, наприклад, пише відомий дослідник творчості М. Хвильового Ю. Безхурій [5: 124–126]. Спробуємо вирішити цю проблему з позицій лінгвонаративного аналізу “голосів” можливих оповідних інстанцій у текстовій історії повісті [див. про це детальніше: 4].

В аналізованому творі вісім разів трапляються фрагменти із так званого щоденника психічно хворої жінки, в якому наявні роздуми щодо сюжету повісті, його вдалого чи невдалого втілення, можливих варіантів повороту текстової історії; трапляються навіть діалоги з потенційним читачем на зразок “*Ви її [другу главу] можете не читати*” [12: 388]; хвора ділиться складними соціальними та психологічними міркуваннями щодо своїх героїв і т. ін. Усе це за своїм змістовим наповненням відповідає жанру письменницького щоденника – автора саме цього тексту, який вона сама називає “Повість про санаторійну зону” [12: 423, 480]. У своїх авторських ментально-духовних пошуках хвора, що веде щоденник, постає як всезнаючий, особистісний, недієгетичний (в іншій термінології – екстрадієгетичний) наратор. Однак в одному місці свого щоденника вона, розповідаючи про ставлення хворих до метранпажа Карно, додає: “*Ми його бойкотуємо*” [12: 434], залучаючи себе до дієгезису текстових подій і “демаскуючи” себе як неявного дієгетичного (гомодієгетичного) наратора.

Ще одним, на перший погляд важливим, лінгвальним свідченням того, що наратором у творі є згадувана хвора, можна вважати ідентичність стилістичних прийомів у ліричних відступах-описах і зображенні діалогів героїв як у щоденнику, так і в текстовій оповіді. Перше стосується передовсім провідного ліричного мотиву “суму осені” в щоденнику хворої й тексті повісті:

“... і стоїть той тихий осінній сум, що буває на одинокому ставку, коли не листя, а золотий дощ злітає з печальної білонової берези, коли глибокою пустелею відходить голубе небо у невідомий дальній димок...” [12: 379].

Цей мотив або дослівно, або з невеликими змінами повторюється тричі у щоденнику хворої [12: 379, 388, 486] і двічі у тексті самої повісті [12: 381, 487]; ним вона і закінчується. Спостерігаємо також спільність комунікативних прийомів побудови діалогів хворих санаторію у щоденнику і тих самих героїв повісті [12: 433–434]. Сам стиль щоденникових записів, спільність уживаних тропів, фігур і навіть однотипність уживання русизмів, якими насичені всі тексти М. Хвильового, ніби засвідчують, що підкреслено недієгетичним наратором текстової оповіді є хвора, яка веде щоденник.

Також у тексті наявні сигнали того, що справжнім наратором не є згадувана хвора. Це перш за все, так би мовити, “метакоментарі” до щоденника, які не належать хворій: “*Із щоденника хворої*” [12: 379, 486], “*знову писала хвора*” [12: 388], “... *писала в своєму щоденникові хвора*” [12: 423, 436], “*писала, між іншим, у своєму щоденникові хвора*” [12: 451]. Зрозуміло, що подібні “метакоментарі” в аспекті вияву оповідних інстанцій стоять вище тверджень когось із можливих “претендентів” на провідну роль “істинного наратора”.

Однак чи не найважливіший сюжетний і лінгвальний сигнал того, що хвора, яка веде щоденник, лише виконує функцію, так би мовити, оповідача, “включеного в оповідь іншої оповідної свідомості” – фрагмент повісті, в якому головний герой – Анарх – нібито “*випадково прочитав уривок із щоденника однієї хворої*” [12: 433], в якому йшлося про стосунки героїв твору, тобто тих, хто лікується в санаторії. Сукупність згаданих мовних і сюжетних “сигналів” дає підстави кваліфікувати хвору, що веде щоденник, як вторинного, імпліцитного, дієгетичного, слабо виявленого особистісно, обмеженого в часі й просторі, ненадійного наратора, якого використовуює інший оповідач для створення текстової історії повісті. Окремі ж сюжетні, “метатекстові” чинники, а також прямі лінгвальні “сигнали” свідчать про те, що істинний первинний наратор у повісті – безособистісний, недієгетичний, розподілений оповідач, що перебуває над текстовим дієгезисом, використовуючи особу хворої, що веде щоденник, для створення текстової історії. Такий наратор схожий на так званого абстрактного автора, існування категорії якого піддає сумніву В. Шмід [див.: 16: 47–49].

Важливо зазначити, що до цього часу наратологія загалом і лінгвонаратологія зокрема орієнтуються на, скажімо, “нормальні” тексти з різними режимами нарації. І лише нещодавно дослідники почали говорити про необхідність виокремлення такого їх напрямку, як “**неприродна**” **нاراتологія** (англ. “unnatural” narratology) [див., наприклад: 17; 18; 19; 2]. Об’єктом дослідження останньої, на думку авторів цієї концепції, повинні стати наративні структури текстів і дискурсів абсурдистських, нелогічних, парадоксальних, паралогічних, чорного гумору, химерної прози, створених неантропним наратором, хаотичних, зі спотвореним часопростором і т. ін. [2: 234], які, за нашою термінологією, можна об’єднати поняттям “одивнений текст” [див. обґрунтування цього поняття і огляд літератури в: 3]. Підставами для виділення нового напрямку в наратології є, на думку дослідників із Центру вивчення наратології, той факт, що художня оповідь не лише міметично співвідноситься з так званим “реальним” світом, а може ввести читача в такі віртуальні світи, які мають мало спільного з ним [17]. Структури так званих “неприродних” наративів суттєво відрізняються від більшою чи меншою мірою міметичних наратологічних моделей. Аспектами розгляду в пропонуваному напрямі

досліджень можуть і повинні стати (1) особи оповідачів, які, як показує аналіз світової літератури, можуть бути лише умовно названі “особами”: тваринами (котами, собаками, конями, віслюками, папугами, навіть шашлями у ковчезі Ноя), рослинами, речами (артефактами, натурфактами), абстрактними поняттями (совістю, страхом); а також їхня комунікативна типологія, нарративні стратегії, манера оповіді тощо; (2) онтологія “одивненого” текстового світу з її особливими референтами (наприклад, літаючими головами, будинками з повіями в оповіданнях Ю. Винничука); (3) події “одивненого” світу, поведінка учасників нарративних оповідей та багато інших чинників текстових подій; (4) найголовніше – неповторні комунікативні смисли, що народжуються в таких текстах.

У подібних оповідних структурах автор: (а) формує, а адресат когнітивно опрацьовує нові типи таких структур (схем), які не породжуються в неординарних текстах, оскільки, як зазначає Х. Нільсен, “неприродне” виявляється “не лише на рівні репрезентації, але й на рівні самого оповідного акту” [цит. за: 2: 224]; (б) апробує нові нарративні стратегії, оскільки референтна частина текстової історії у таких творах може містити акторів, неможливих у “нормальних” текстах, наприклад, статеві органи чоловіка і жінки, які розмовляють між собою (Ю. Винничук); (в) опрацьовує нові аспекти прагматичного наповнення змістової частини текстів, зокрема особливі взаємозв’язки модусів і модальностей. Наприклад, модальності реальності “співіснують” з неможливими у “нормі” ірреальними оповідачами, як це спостерігаємо в повісті В. Шевчука “Маленьке вечірнє інтермецо”, де наратором є кіт. У таких текстах пресупозитивні аспекти предикативної організації висловлювань формують абсурдні ситуації, події тощо, наприклад, ситуації здатності будинків літати або мати вії. Низка “одивнених” текстів містить “неприродні” паратексти, наприклад, рецензії на неіснуючі художні й наукові твори, як це спостерігаємо в збірці оповідань польського письменника-фантаста С. Лема “Dokonała próżnia” (“Абсолютна порожнеча”), або ж передмови до неіснуючих творів у збірці оповідань того ж автора “Wielkość urojona” (“Уявна величина”). Як відомо, у “нормальних”, достатньо узуалізованих художніх текстах, оповідні структури яких формуються в межах конкретної літературної традиції, школи, напряму, жанру тощо, засоби мовного коду певною мірою (саме певною мірою) “іконізовані” стосовно “стану речей” (у широкому сенсі) матеріального світу, який оточує людину. Цей звичний іконізм (міметизм) – основа сприйняття і розуміння людьми щоденної, побутової, “не одивненої” людської мови. У ній, як правило, наявні так звані диспозиційні предикати, за допомогою яких означення і кваліфікація реальності та її елементів відбувається відповідно до структури матеріального світу та його елементів. В одивнених, зокрема абсурдистських, текстах міра іконізму зменшується, а в низці моментів творення мовного абсурду фактично зникає. Це стає основою породження недиспозиційних предикатів, за якими стоять особливі пресупозиції, які своєю чергою сприяють “вчитуванню” адресатом різних типів одивнених комунікативних художніх смислів естетичного характеру. В одивнених текстах “фізично і логічно неможливі сценарії та події створюють нові перцептивні рамки” [2: 228], що, відповідно, стає причиною породження яскравого естетичного ефекту (тривожного очікування читача, гумору та іронії), а з аксіологічних позицій нетипова оповідь більшою мірою впливає на деонтичну складову модусу “споживача” тексту, виявляє тенденцію до його дезорієнтації в емоційно-образному просторі художнього тексту [7]. Зауважимо, що лінгвістичні аспекти досліджень таких текстів у цей час лише перебувають на опрацьованні [див., наприклад: 3], однак самі дослідження мають

значну евристичну перспективу, потенціал відкриття нових можливостей і підходів до текстів різних функціональних стилів. Як зазначає Д. Барішнікова, сенс “неприродної” наратології полягає в тому, щоб знайти відповідь на запитання, “як і з якою метою “природне” мислення створює “неприродні” оповідні прийоми і що з цього виходить” [2: 229].

Висновки і перспективи досліджень. Можна ствердити, що на цей час з більшою чи меншою чіткістю вимальовується предмет і основні завдання лінгвістичної наратології як одного із напрямів сучасної лінгвістики, об’єктом якого є найрізноманітніші оповідні структури: від оповідей у повсякденному спілкуванні (включно з фольклорними) до вторинних фікціональних текстових історій, зображених у художній літературі. Особлива цінність для дослідників текстів з “нестандартними” комунікативними смислами полягає в тому, що вони ламають звичність читацького сприйняття в комунікативному ланцюжку “автор (наратор) – текст – слухач, читач (наратор)”, викликаючи у “споживача” тексту когнітивне, психологічне й естетичне напруження, формування “нових когнітивних рамок” [2: 230] і закладаючи потенціал для виформування нових гнучкіших наративних схем сприйняття інших художніх текстів, осмислення породжуваних у них комунікативних смислів. Найважливішим джерелом утілення таких смислів стає особлива логіка сприйняття і представлення світу різними типами нараторів, зокрема неантропними. З позицій лінгвістичної прагматики в таких текстах втілюється особливий тип точки зору, емпатії та способів її фокусування. Зокрема, позиція “не-людини” (тварини, рослини, речі) зі зміщеним фокусом емпатії породжує незузальні комунікативні смисли, сприйняття яких потребує від адресата (читача, слухача) додаткових когнітивних і психологічних зусиль. Для лінгвокультурологів і перекладачів цікавим, на наш погляд, є те, що в “одивнених” текстах різними мовами “неприродними” оповідними схемами можуть бути схоплені лінгвокультурні особливості віддзеркалення не лише зображеного автором за допомогою обраного ним наратора конкретного текстового світу, а й елементів мовних картин світу відповідних етносів. І тут, на нашу думку, лінгвокультурологів й перекладачів, які звертаються до різного типу “одивнених” текстів, очікують справжні теоретичні й практичні виклики, зумовлені необхідністю тонкої передачі як поверхневих, перш за все пов’язаних із фабульно-сюжетною будовою твору, так і глибинних, пов’язаних із розумінням і тонким переданням засобами іншої мови смислів комунікативно-прагматичного характеру, глибоко вкорінених у культуру відповідного етносу. В межах наратології в цілому і “неприродної” наратології зокрема лінгвістика має змогу поповнити свій науковий потенціал новими поняттями, методами і методиками дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Андреева К. А.* Грамматика и поэтика нарратива в русском и английском языках: автореф. дис. на соискание науч. степени доктора филол. наук: 10.02.20 Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание / К. А. Андреева. – Екатеринбург, 1998. – 45 с.
2. *Барышнікова Д.* Беспорядок дискурса (обзор работ по “неестественной” нарратологии / Д. Барышнікова // Новое литературное обозрение. – 2014. – № 6 (130). – С. 211–238.

3. *Бацевич Ф. С.* Український одивнений художній текст: лінгвістичні виміри: Монографія / Ф. С. Бацевич. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. – 336 с.
4. *Бацевич Ф. С.* Лінгвонаративні аспекти ідентифікації оповідних інстанцій у художньому тексті / Ф. С. Бацевич // У друці.
5. *Безхутрий Ю. М.* Хвильовий: проблеми інтерпретації : монографія / Юрій Безхутрий. – Харків: Фоліо, 2003. – 495 с.
6. *Данилова Н. К.* Референционная динамика повествовательного дискурса : автореф. дис. на соиск. учен. степ. доктора филол. наук: 10.02.19 Общее языкознание / Н. К. Данилова. – Волгоград, 2005. – 34 с.
7. *Иштоян К. Г.* Проблема исследования художественного дискурса в аспекте постклассической нарратологии / К. Г. Иштоян // Филологические науки. Язык, речь, речевая коммуникация. – № 7. – Режим доступа : http://www.rusnauka.com/17_AVSN_2012/Philological17_113221.doc.htm [доступне 29.01.2020].
8. *Капленко О. М.* Наративні структури в українській авангардній прозі 20-х років ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук: 10.01.01 Українська мова / О. М. Капленко. – Київ, 2005. – 20 с.
9. *Мельникова Е. А.* Способы выражения точки зрения в художественном тексте: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата филол. наук: 10.02.01 Русский язык / Е. А. Мельникова. – Москва, 2012. – 18 с.
10. *Падучева Е. В.* Семантика нарратива / Е. В. Падучева // Семантические исследования : монография / Е. В. Падучева. – Москва: Языки русской культуры, 1996. – С. 193–418.
11. *Савчук Р. І.* Теорія художнього нарративу в контексті когнітивно-семіотичної інтерпретації французького прозового тексту / Р. І. Савчук // Science and Education a New Dimension Philology. – 2017. – Vol. (34). – Issue: 124. – P. 65–68.
12. *Хвильовий М.* Санаторійна зона / М. Хвильовий // Твори : в 2 т. / М. Хвильовий. – Київ : Дніпро, 1991. – Т. 1. – С. 379–487.
13. *Ходоренко А. В.* Общие вопросы нарративных исследований: лингвистический аспект / А. В. Ходоренко // Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту.. – 2014. – С. 130–132. – (Серія “Філологія” ; № 11, т. 2).
14. *Чугунова Н. Ю.* Языковая структура образа рассказчика в жанре pop-fiction : дисс. на соискание ученой степени канд. филол. наук: 10.02.19 Общее языкознание / Н. Ю. Чугунова. – Чита, 2011. – 159 с.
15. *Шевчук В.* Маленьке вечірнє інтермецо / В. Шевчук // Птахи з невидимого острова : повісті / В. Шевчук. – Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. – С. 301–382.
16. *Шмид В.* Нарратология.: монографія / В. Шмид. – Москва: Языки славянской культуры, 2008. – 2-е изд., испр. и доп. – 304 с.
17. *Alber J.* Unnatural Narratives, Unnatural Narratology: Beyond Mimetic Models / J. Alber, S. Iversen, H. S. Nielsen, B. Richardson et al. // Narrative. – 2010. – Vol. 18. – № 2 (18). – P. 113–136.
18. *Fludernik M.* Towards a “Natural” Narratology / M. Fludernik. – London ; New York: Routledge, 1996. – 472 p.
19. *Richardson B.* Unnatural Voices: Extreme Narration in Modern and Contemporary Fiction / B. Richardson. – Columbus : Ohio State University Press, 2006. – 166 p.

REFERENCES

1. Alber, J, Iversen, S., Nielsen, H. S., Richardson, B. (2010.) Unnatural Narratives, Unnatural Narratology: Beyond Mimetic Models. *Narrative*, vol. 18, № 2 (18), 113–136.
2. Andreeva, K. A. (1998). *Grammatika i poetika narrativa v russkom i anglijskom jazykah*: avtoref. dis. na soiskanie nauch. stepeni doktora filol. nauk: 10.02.20 Sravnitel'no-istoricheskoe, tipologicheskoe i sopostavitel'noe jazykoznanie. Ekaterinburg.
3. Bacevych, F. S. (2018). *Ukrains'kyj odyvnenyj hudozhnij tekst: lingvistychni vimiry*: Monografija. L'viv: LNU im. Ivana Franka.
4. Bacevych, F. S. *Lingvonaratyvni aspekty identyfikacii opovidnyh instancij u hudozhn'omu teksti*. U druci.
5. Baryshnikova, D. (2014). Besporjadok diskursa (obzor rabot po "neestestvennoj" narratologii). *Novoe literaturnoe obozrenie*, № 6 (130), 211–238.
6. Bezhutryj, Ju. M. (2003). *Hvyl'ovyj: problemy interpretacii*: Monografija. Kharkiv: Folio.
7. Chugunova, N. Ju. (2011). *Jazykovaja struktura obraza rasskazchika v zhanre non-fiction*: diertacija na soiskanie uchenoj stepeni kandidata filol. Nauk: 10.02.19 Obshhee jazykoznanie. Chita.
8. Danilova, N. K. (2005). *Referencionnaja dinamika povestvovatel'nogo diskursa*: avtoref. dis. na soisk. uchen. step. doktora filol. nauk: 10.02.19 Obshhee jazykoznanie. Volgograd.
9. Fludernik, M. (1996). *Towards a "Natural" Narratology*. London; New York: Routledge.
10. Ishtojan, K. G. (2012). Problema issledovanija hudozhestvennogo diskursa v aspekte postklassicheskoj narratologii. *Filologicheskie nauki. Jazyk, rech', revevaja komunikacija*. № 7. Retrieved from http://www.rusnauka.com/17_AVSN_2012/Philologia17_113221.doc.htm [dostupne 29.01.2020].
11. Kaplenko, O. M. (2005). *Naratyvni struktury v ukrains'kij avangardnij prozi 20-h rokiv XX stolittja*: avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kandydata filol. nauk: 10.01.01 Ukrains'ka mova. Kyiv.
12. Khodorenko A. V. (2014). Obshhie voprosy narrativnyh issledovanij: lingvisticheskij aspekt. *Nauk. visn. Mizhnar. gumanitar. un-tu. Ser. "Filologija"*, № 11, t. 2, 130–132.
13. Khvyliovyj, M. (1991). *Sanatorijna zona*. Kyiv: Dnipro, t 1, 379–487.
14. Mel'nikova, E. A. (2012). *Sposoby vyrazhenija tochki zrenija v hudozhestvennom tekste*: avtoref. dis. na soiskanie uchenoj stepeni kandidata filol. nauk: 10.02.01 Russkij jazyk. Moskva.
15. Paducheva, E. V. (1996). *Semantika narrativa. Semanticheskie issledovanija*: Monografija. Moskva: Jazyki russkoj kul'tury, 193–418.
16. Richardson, B. (2006). *Unnatural Voices: Extreme Narration in Modern and Contemporary Fiction*. Columbus: Ohio State University Press.
17. Savchuk, R. I. (2017). Teorija hudozhn'ogo naratyvu v konteksti kognityvno-semiotychnoi interpretacii francuz'kogo prozovogo tekstu. *Science and Education. A New Dimension Philology*, vol. (34), Issue: 124, 65–68.

18. Shevchuk, V. (2011). Malen'ke vechirne intermeco. *Ptahy z nevydymogo ostrova: Povisti*. Kyiv: A-BA-BA-GA-LA-MA-GA, 301–382.

19. Shmid, V. (2008). *Narratologija: monografija*. Moskva: Jazyki slavjanskoj kul'tury.

*Стаття надійшла до редколегії 20. 02. 2020
доопрацьована 01. 03. 2020
прийнята до друку 07. 03. 2020*

TOPICAL ASPECTS OF MODERN NARRATOLOGY

Florij Batsevych

*Ivan Franko Lviv National University,
Department of General Linguistics,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000
e-mail: zagalmov@ukr.net*

Yaroslava Sazonova

*H. S. Skovoroda Kharkiv National University,
Department of English Phonetics and Grammar,
2, Valentynivska Str., Kharkiv, Ukraine, 61168
e-mail: sazonova.yaroslava.hnpu@gmail.com*

The article analyses a set of problematic issues of linguistic narratology. The essence of this interdisciplinary trend is defined as explication of communicative-linguistic means of generating textual structures with story-telling instances, study of their functioning in discourses of different styles, detection of lingual signals of their perception and mental processing by the addressees in order to systematize communicative senses, which these signals have in the process of textual-discursive communication. The article specifies the type of the narrator in M. Khvuliovyĭ's short story "Sanatorijna Zona" with the help of lingual-narratological methods. Special attention is paid to the problem of the necessary use of the methods of linguistic analysis of story-telling structures within the bounds of the latest trends in philological studies that is called "unnatural" narratology. The research proves the idea that "black humour" texts with a non-anthropic narrator, absurd, etc. may have "non-standard" communicative senses, which break a reader's usual perception in the communicative chain "author (narrator) – text – listener, reader (narrator)" and cause a text "consumer's" cognitive, psychological and aesthetic tension as well as formation of "new cognitive frames". "Non-standard" texts have the potential of forming new and more flexible narrative schemes of fictional texts perception and their communicative senses comprehension. From the point of view of linguistic pragmatics, these texts implement a specific type of standpoint, empathy and means of their focusing. It is important to mention that in "estranged" texts in different languages as well as "unnatural" story-telling schemes may picture lingual-cultural specific features of reflecting not only a concrete textual world depicted by the author but also elements of language mapping of the world of various respective ethne. Thus, linguistics may enrich its scientific potential by new notions, research methods and methodologies in the field of narratology in general and "unnatural" narratology in particular.

Keywords: narratology, lingual narratology, "unnatural" narratology, story-telling structures, standpoint.

